

Żorganié a skamzeníé

Je to w całoscé wórt óbszcządzyc? Co je tegò wórt? Je to bëlno bëc wádzédëtkã?

Kniwkã? Skamżochã? Gòdają, że je wórt óbszcządzyc dëtczi. Temù służą różné banczi, kasé a fùrdusze. Stréfle. To, co ùżorgómë, mòże późni na co wikszégò wëdac. Jaczi nowi autòt kùpiac, czë nawetkã chëcz. To zanòlégò òd te, jaczé dëtczi szpórëjemë. Taczi walutë, co chùtkò tracy na wórtoscé (inflacjò) – nie je wórt trzëmac. Je nót to chùtkò a zwëskòwno wëdac. Kùpic jaczé pòle abò jesz lepi bündink, co gò sã mdze wënajëmac jinyrna w pòtrzebie. Za piëndze. Pòle mòże pòdzëlëc na dzéle, ùzbrojic w media, to je sztróm, gaz, wòdã a kanalizã, i tej sprzedac. Abò, czej sã mò wicy dëtka – samémù ùbùdowac òsedlé bündinków a je sprzedac. To robiã tzw. deweloperzë. Mòże kùpic złoto, co sã późni wëmieni na jakã cwiardzészã walutã. Mòże téż jinyrna pòżëczac a scëgac z procentã. To je lëchwa, do jaczi mùszi miec dobri sejf a pòrã pòmòcników z bùlima karkama a kałasnikòwama na pòszëkù. Pòżëczk to nie je w całoscé dobrò ùdba. Pòlòszë mówią: *Dobry zwyczaj – nie pożyczaj*. Ksądz Sëchta w swòjim słowarzu pòdòwò¹: *Pòżiczka nie daje kòrzëscë*. Dali czëtómë: *Na pòżicznym kòniu dalek nie zajedzesz*. Abò nòpiãkniészë w tim zestòwkù: *Czej chto przinǰde na pòżiczka, tej „miłi Jezu”, a jak na òddòwk, tej „gòrkò mãka”*. Mòże téż co wzac na bòrg, na kredit. Tuwò „z pòmòcã” przinǰdã banczi, a je wiedzec, że *bank réntã z misczi wëjòdò*². Gwëсно mòta czëtë ò tzw. „frankòwiczach”... W kabaretowi spiëwie Jerzégò Stachùrszczégò pt. „Bùten szëkù”, jakno cos bùten szëkù je: *celnã krowã wzac na bòrg*. Jaczi je nògòrszi bank? Kò ZUS. Państwòwò firma, jaczi skrót pòzwë tak sã wëwidniwò: „Zeżgrzemë ùżorgóné Skłòdczi”. Dżewattã bierzã jãdrznë dëtczi z twòji wiptatë przez lata, a nawetkã ùsrónëgò grosza nie ùmaklòsz na starosc w tzw. emeriturze. Në, mòże ùsróny prawie jo, bò to wiòldzé gòwno je wórt. Nawetkã bëlno na pële nie sygò, ò chlëbkù z masefkã nie wspòmna... Czejbë te

Czej chto przinǰde na pòżiczka, tej „miłi Jezu”, a jak na òddòwk, tej „gòrkò mãka”.

piëndze òdklòdòt w jakã stréflã – wikszì bët bë zwësk. Zarò sã trzòsk zrobi, że sã taczi, co bë to wëdelë, nie ùzëbrëlë na starosc, a tej co? Czerujta sã za sobã. Ò siebie dbòjta a swòjich blisczych, a nie ò to, jak wëdac cëzé dëtczi na cëzëch! Sã stowòrë, kòscotë – co sã tim zajmają. Swòje wëdòjta, na co chceta. Państwò nie je do te nót. Chcemë warcëc do szpórowaniò. Abò do skamzeníò. Mòże bëc miłota przikładã skamżotnoscë? Wierã nie. Tec to je wsczëcë – czësti kapitał, co z niegò fizycznë òdsetczy bëc mògã, a nawetkã jakò diwidenda dlò tëch, co sã kòchają. To sã dzecë. Stòri lëdze mówią, że *matżënstwò bez dzecy je jak ògród bez kwiatów*³. A starszi wiedzą, co mówią, bò mają na tim zãbë zjadłë. Na miłoscë ni ma co skãpic. Jak sã zakòchac, to fùl piersã abò jesz lepi – piersama. Wsczëcë mòże òstabiëc, ùwiãdnac – a wspòminczi òstónã. Biwò, że jedno nie kòchò. Takò „nietrafionò wsczëcëwò inwesticjò” bòli tegò, co kòchò. Mòże nawetkã zbankrutowac. Łazy tej taczi a so radë dac ni mòże, zmetlałi, wëczeczniãli, zapãdzlałi jak wëgłòdniatë prosã – a prosy, cobë gò dobic...

Jak je z trimama – talentama? To je téż rzecz, jakã trzeba jak dëtka brac a rozëmno dzejac, jak w przëpòwiescë Jezësa pòdług Ewanielie sw. Mateusza (Mt 25, 14–30). Dwaji stëdzë pòwierzoné jima dëtczi zwielnilë, a jeden nie zrobił nick. Tëch dwóch żdała nòdgròda, trzëcégò – sztròfa. Jak pisze apòsztót: *Kòzdémù, co mò, bãdze dodóné, tak że mdze miòł skòpicq. A nemù, co ni mò wnet nick, weznã nawetkã to, co mò... i bãdze czëc jegò płacz a zãbów szrëwòtanié*⁴. To sã przëklòdò na tëch, co cos pòtrafiã robic, a tegò nie robiã. Nikwiã dóné przez Nòwëszëgò trimë (talentë), bò... sã jima nie chce, bò cos je lzi do robieniò itd. Bóg, dolëbóg, w nich zle zainwestowòł. Pòtrafi taczi abò takò pò kaszëbskù – a sã tacy jak wádzëbòk pòd kamã! Temù Fópka pisze pò kaszëbskù. Cobë sã nie marnowãło. A Wa to temù przëczëtòta, bò je dosc szerok znóny jiny rzeklan: *Lepi zjesc a òdchòrowac, jak bë sã miało co zmarnowac!*

TÓMK FÓPKA

¹ *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, T. IV, Wrocław – Warszawa – Kraków 1970, s. 157.

² Za mòjim Tatã, Zygmùntã.

³ Jak wëzi.

⁴ Trawestacjò mòja.